

# Ochrana oznamovatelů v Česku: opožděná transpozice, selektivní gold-plating a potřeba druhé etapy

Analytický článek k zákonu č. 171/2023 Sb., o ochraně oznamovatelů (stav k 24. červenci 2026)

*Metoda: právní porovnání směrnice a zákona, časová rekonstrukce, ex post analýza dostupných dat, komparace evropských mechanismů a návrhy de lege ferenda.*

## Manažerské shrnutí

Zákon č. 171/2023 Sb. vytvořil první obecný český rámec ochrany osob, které v pracovním kontextu upozorní na protiprávní jednání. Zavedl vnitřní systémy, externí kanál Ministerstva spravedlnosti, důvěrnost, zákaz odvety a sankce. Není tedy prázdnou normou. Jeho slabinou je, že ochrana závisí na komplikovaném testu osobní a věcné působnosti a že stát neumí rychle zastavit odvetné opatření.

Česká republika transponovala směrnici (EU) 2019/1937 opožděně. Babišova druhá vláda měla k dispozici převážnou část lhůty, návrh však předložila Sněmovně až v únoru 2021 a neprosadila jej. Fialova vláda převzala již téměř nesplněnou povinnost, ale přípravou nového textu přidala další prodlení. Soudní dvůr EU proto v březnu 2025 uložil paušální sankci 2,3 milionu eur. Rozsudek se týkal pozdního přijetí a neoznámení opatření, nikoli obsahového závěru, že konečný zákon jako celek odporuje směrnici. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:62023CA0152>)

České řešení je příkladem selektivního gold-platingu. Nad evropské minimum jde ochranou všech trestných činů, některých přestupků a vybraných porušení českého práva. Takové rozšíření lze veřejným zájmem odůvodnit. Zákon však současně slabě využil nástroje rozhodující pro praktickou bezpečnost: anonymní podání, obecnější věcný rozsah, nezávislou pomoc a předběžné zastavení odvety.

Od 1. srpna 2023 do konce roku 2025 přijalo ministerstvo 409 podání, ale pouze 122, tedy 29,8 %, vyhodnotilo jako podání v působnosti zákona. Jde o počet podání, nikoli nutně jedinečných oznamovatelů. V letech 2024 a 2025 nebylo žádné podání označeno za vědomě nepravdivé. Data proto nepotvrzují obavu z masového zneužívání, zato ukazují vysokou bariéru vstupních podmínek. (<https://oznamovatel.justice.cz/vyrocní-zpravy/>)

## 1. Metodický rámec: transpozice, gold-plating a funkčnost

Směrnice (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 stanovila minimální rámec bezpečných kanálů, důvěrnosti, zákazu odvety, důkazních pravidel a podpory. Hlavní část měla být převedena do 17. prosince 2021. Směrnice zároveň dovoluje příznivější ochranu a rozšíření na vnitrostátní právo. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32019L1937>)

Gold-plating není automaticky vadou. U whistleblowingu může být širší rozsah racionální, protože oznamovatel zpravidla nedokáže rozlišit evropský a čistě český právní základ. Posuzovat je třeba odůvodnění, proporcionalitu a účinnost. Tato analýza proto sleduje čtyři otázky: splnění evropského minima, přiměřenost národní nadstavby, reálnou ochranu před odvetou a dostupnost dat pro ex post hodnocení.

Je nutné odlišovat opožděnou transpozici od funkčně nedostatečné ochrany. První je prokázané porušení evropské lhůty. Druhá je hodnocením národních voleb. Ne každý nedostatek představuje porušení směrnice, lze však zkoumat, zda stát využil prostor pro účinnější režim a zda své odchylky podložil variantní analýzou.

## 2. Geneze zákona a rozdělení politické odpovědnosti

Směrnice byla přijata 23. října 2019. Převážná část její dvouleté transpoziční lhůty proto spadala do působení druhé vlády Andreje Babiše. Vláda návrh zákona dne 25. ledna 2021 nejprve přerušila a schválila jej 1. února 2021. Do Poslanecké sněmovny jej předložila 9. února 2021 jako tisk 1150. První čtení proběhlo až 12. května 2021; garanční ústavně-právní výbor návrh do konce volebního období neprojednal a legislativní proces skončil s volbami. (<https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/vysledky-jednani-vlady-25--ledna-2021-186169/>; <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/vysledky-jednani-vlady-1--unora-2021-186378/>, <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=1150>)

Odpovědnost Babišovy vlády spočívá především v řízení času. Vláda měla od přijetí směrnice do konce svého mandátu téměř dva roky, přesto návrh přivedla do Sněmovny až osm měsíců před evropskou lhůtou a méně než devět měsíců před volbami. Ani relativně široký obsah prvního návrhu nemohl napravit skutečnost, že pro jeho projednání nezůstal realistický prostor. Tvzení tehdejší ministryně spravedlnosti, že Česká republika patřila k prvním transponujícím státům, se následným průběhem nepotvrdilo. (<https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/tiskova-konference-po-jednani-vlady--1--unora-2021-186379/>)

Vláda Petra Fialy nastoupila v prosinci 2021, tedy bezprostředně před uplynutím transpoziční lhůty. Zdělila proto problém, který již nemohla včas vyřešit. Nese však odpovědnost za další prodlení a za obsah nového návrhu. Ministerstvo spravedlnosti připravilo nový text; Legislativní rada vlády jeho projednání v říjnu 2022 přerušila a vláda jej schválila 23. listopadu 2022. Ministr spravedlnosti tehdy oznámil politickou volbu nechránit anonymní oznámení a omezit návrh na trestnou činnost, přičemž přestupky byly do zákona doplněny až v parlamentním procesu. (<https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/tiskova-konference-po-jednani-vlady--23--listopadu-2022-201155/>)

Návrh byl Poslanecké sněmovně předložen 30. listopadu 2022 jako tisk 352, schválen 21. dubna 2023, prezidentem podepsán 7. června 2023 a vyhlášen 20. června 2023. Účinnosti nabyl 1. srpna 2023. (<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=352>; <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?O=9&T=352>)

Politická odpovědnost je tedy sdílená, nikoli symetrická. Babišova vláda promarnila většinu času určeného k transpozici. Fialova vláda zdělila již prakticky nespílnitelnou lhůtu, ale nepřevzala existující návrh jako základ zrychleného dokončení a přijala užší politická východiska. Evropská komise podala žalobu a Soudní dvůr EU dne 6. března 2025 uložil České republice pokutu 2,3 milionu eur. Soud posuzoval stav ke lhůtě stanovené v odůvodněném stanovisku Komise z 15. července 2022; přijetí zákonů v červnu 2023 odstranilo trvalý porušení, nikoli odpovědnost za prodlení. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:62023CA0152>)

## 3. Směrnice a český zákon: kde vznikl selektivní gold-plating

Český zákon nelze popsat jako minimalistickou transpozici. Věcnou působnost rozšířil za hranice porušení práva Unie: chrání oznámení o jednání, které má znaky trestného činu, porušuje samotný zákon, představuje přestupek s horní hranicí pokuty alespoň 100 000 Kč nebo porušuje předpisy ve vyjmenovaných oblastech. Toto rozšíření je gold-platingem v neutrálním smyslu, ale nikoli nutně gold-platingem neodůvodněným. Jednotný režim pro trestné činy a závažnější správní delikty snižuje závislost ochrany na hranici mezi evropským a českým právem. (<https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=171&r=2023>)

| Prvek         | Minimum směrnice                                                          | České řešení                                                                                                  | Analytické hodnocení                                                                       |
|---------------|---------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|
| Věcný rozsah  | Porušení práva EU ve vymezených oblastech; možnost širší národní ochrany. | Všechny trestné činy, přestupky s maximem alespoň 100 000 Kč, zákon o ochraně označovatелů a vybrané oblasti. | Odůvodnitelný gold-plating, ale nesystematický práh a vysoké nároky na právní kvalifikaci. |
| Osobní rozsah | Široký pracovní kontext včetně dodavatelů, uchazečů a pomocníků.          | Široké převzetí osobního rozsahu a ochrana spojených osob.                                                    | Jedna z nejsilnějších částí transpozice.                                                   |

| Prvek                | Minimum směrnice                                                         | České řešení                                                                                             | Analytické hodnocení                                      |
|----------------------|--------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| Anonymita            | Členské státy rozhodnou, zda uloží povinnost anonymní podání přijímat.   | Obecná povinnost chybí; ochrana anonymního oznamovatele vzniká po odhalení identity.                     | Legální, ale funkčně slabá národní volba.                 |
| Externí kanál        | Nezávislý a autonomní externí kanál s následnými opatřeními.             | Ministerstvo spravedlnosti podání filtruje a předává; samo zpravidla nešetří skutkový stav v organizaci. | Fungující rozcestník, omezená schopnost zajistit nápravu. |
| Ochrana před odvetou | Zákaz odvety, obrácení důkazního břemene, nápravné prostředky a podpora. | Zákaz a soudní ochrana; ministerstvo nemůže odvetu pozastavit ani obnovit pracovní stav.                 | Největší mezera praktické účinnosti.                      |
| Data a přezkum       | Směrnice vyžaduje statistiky externích orgánů.                           | Externí data existují; interní data jsou založena na dobrovolných šetřeních.                             | Nedostatečný podklad pro ex post RIA.                     |

Problematictější je konstrukce hranice 100000 Kč a uzavřeného seznamu oblastí. Výše maximální pokuty v jiném zákoně nevypovídá přímo o veřejném významu oznámení ani o riziku odvety. Oznamovatel musí ještě před podáním provést předběžnou právní kvalifikaci, a nese tak riziko, že ochranu ztratí kvůli chybnému zařazení skutku. Francouzský model ukazuje opačný přístup: chrání oznámení o trestném činu, deliktu, hrozbě nebo újmě veřejnému zájmu a obecně o porušení zákona či podzákoného předpisu. ([https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/article\\_jo/JORFARTI000045388750](https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/article_jo/JORFARTI000045388750))

Další asymetrie se týká anonymity. Směrnice členským státům ponechává, zda uloží povinnost anonymní oznámení přijímat a řešit. Česká vláda se rozhodla tuto povinnost obecně nezavést. Anonymní osoba získá zákonnou ochranu teprve tehdy, když její totožnost vyjde najevo osobě schopné použít odvetu. To je užitečná následná pojistka, nikoli plnohodnotný anonymní kanál. Technicky přitom lze umožnit obousměrnou komunikaci pomocí kódu bez znalosti identity.

Výsledkem je selektivní gold-plating: stát rozšířil okruh deliktů, a tím i počet situací, které musí povinné subjekty procesně obsloužit, ale neinvestoval srovnatelně do prvků zvyšujících bezpečnost a důvěru oznamovatele. Taková volba není vnitřně konzistentní. Jestliže je veřejným cílem včasné odhalení závažného protiprávního jednání, mělo by rozšíření věcného rozsahu doprovázet snížení vstupního rizika, rychlá ochrana před odvetou a nezávislé poradenství.

#### 4. První tři roky v číslech: poptávka roste, zákonný filtr se zpřísňuje

Ministerstvo zveřejňuje údaje o externím systému. Používá pojem oznámení i pro podněty, které nakonec nesplní zákonné znaky, a součty nejsou počtem jedinečných osob. Přesto jde o nejlepší dostupnou časovou řadu. (<https://oznamovatel.justice.cz/vyrocní-zpravy/>)

Za prvních pět měsíců účinnosti roku 2023 přijalo ministerstvo 62 podání, z nichž 22 spadalo do působnosti zákona. V roce 2024 šlo o 156 a 59 podání, v roce 2025 o 191 a 41. Celkem tedy 409 podání, z nichž 122, neboli 29,8 %, prošlo vstupním testem. Podíl klesl z 35,5 % v roce 2023 a 37,8 % v roce 2024 na 21,5 % v roce 2025. (<https://oznamovatel.justice.cz/wp-content/uploads/2024/03/Vyrocní-zprava-o-cinnosti-Ministerstva-spravedlnosti-na-useku-ochrany-oznamovatelu-v-roce-2023.pdf>; <https://oznamovatel.justice.cz/wp-content/uploads/2025/03/Vyrocní-zprava-o-cinnosti-Ministerstva-spravedlnosti-na-useku-ochrany-oznamovatelu-v-roce-2024.pdf>; <https://oznamovatel.justice.cz/wp-content/uploads/2026/03/Vyrocní-zprava-o-cinnosti-Ministerstva-spravedlnosti-na-useku-ochrany-oznamovatelu-v-roce-2025.pdf>)

| Období             | Podání v EOS | V působnosti zákona | Podíl  | Mimo působnost / zjevně neopodstatněná |
|--------------------|--------------|---------------------|--------|----------------------------------------|
| 1. 8.–31. 12. 2023 | 62           | 22                  | 35,5 % | 40                                     |
| 2024               | 156          | 59                  | 37,8 % | 97                                     |
| 2025               | 191          | 41                  | 21,5 % | 150                                    |

| Období | Podání v EOS | V působnosti zákona | Podíl  | Mimo působnost / zjevně neopodstatněná |
|--------|--------------|---------------------|--------|----------------------------------------|
| Celkem | 409          | 122                 | 29,8 % | 287                                    |

V roce 2024 bylo 74 podání mimo osobní a 44 mimo věcnou působnost. V roce 2025 šlo o 102 a 91 případů. Jeden podnět může selhat ve více kategoriích. Zároveň nebylo v letech 2024 ani 2025 žádné podání označeno za vědomě nepravdivé. Hlavním problémem tedy není doložená zlomyslnost, ale nesplnění právních vstupních podmínek.

Sankční výstup je slabý. V roce 2024 ministerstvo přijalo 22 přestupkových podnětů a uložilo jednu pokutu 5000 Kč za odvetu. V roce 2025 přijalo 21 podnětů a v dřívějším případě uložilo 6000 Kč za opožděné vyrozumění. Jednotlivé částky mohou odpovídat okolnostem věci, v souhrnu však nevytvářejí viditelný odrazující účinek. (<https://oznamovatel.justice.cz/wp-content/uploads/2025/03/Vyrocní-zprava-o-cinnosti-Ministerstva-spravedlnosti-na-useku-ochrany-oznamovatelu-v-roce-2024.pdf>; <https://oznamovatel.justice.cz/wp-content/uploads/2026/03/Vyrocní-zprava-o-cinnosti-Ministerstva-spravedlnosti-na-useku-ochrany-oznamovatelu-v-roce-2025.pdf>)

Data z vnitřních systémů nejsou reprezentativní. Za rok 2024 odpovědělo ministerstvu 147 veřejných a jen 13 soukromých subjektů. Za rok 2025 pouze 30 respondentů z veřejného sektoru. Nelze z nich odvodit celostátní počet interních oznámení. Stát uložil povinnost provozovat systémy, ale nevytvořil standardizovaný nízkonákladový reporting jejich účinnosti.

## 5. Silné stránky zákona

Zákon sjednotil dříve roztržštěnou úpravu a vytvořil společný rámec oznámení, příslušné osoby, důvěrnosti a odvety. Oznamovatel může použít interní kanál nebo se obrátit přímo na Ministerstvo spravedlnosti, což je zásadní, pokud je vedení organizace do jednání zapojeno.

Silná je osobní působnost: vedle zaměstnanců pokrývá služební poměry, osoby samostatně výdělečně činné, členy orgánů, dodavatele, dobrovolníky, stážisty, uchazeče o práci, pomocníky a některé propojené osoby. Přínosem jsou také lhůty, důvěrnost a posílené soudní postavení.

Dosavadní zkušenost nepotvrdila zahlcení vědomě falešnými oznámeními. To oslabuje argument pro restriktivní režim a podporuje přístup založený na ověřování informací, nikoli na apriorní nedůvěře k oznamovateli.

## 6. Funkční mezery a jejich dopady

Největší mezerou je absence okamžité ochrany. Ministerstvo může oznámení přijmout, předat věcně příslušnému orgánu a sankcionovat některá porušení, nemůže však zastavit výpověď, odvolání, převedení nebo systemizační změnu a obnovit předchozí stav. O neplatnosti skončení pracovního poměru rozhoduje soud. V praxi tak může být ochrana právně úspěšná, ale profesně pozdní. (<https://oznamovatel.justice.cz/wp-content/uploads/2026/03/Vyrocní-zprava-o-cinnosti-Ministerstva-spravedlnosti-na-useku-ochrany-oznamovatelu-v-roce-2025.pdf>)

Druhou mezerou je formální maskování odvety. Výpověď není jediný nástroj. Ve veřejné správě může jít o systemizaci, zrušení místa, odnětí agendy, převedení, neobnovení jmenování nebo účelovou reorganizaci. V soukromém sektoru o změnu hodnocení, odebrání bonusů, izolaci, disciplinární řízení, poškození reference nebo ukončení dodavatelského vztahu. Zákon část těchto situací obecně pokrývá, ale procesní právo neposkytuje jednotný rychlý mechanismus, který by posuzoval materiální motivaci napříč pracovním, služebním a správním režimem.

Třetí mezerou je anonymita. U osoby, která se obává bezprostřední odvety nebo působí v malé organizaci, může být požadavek identifikace rozhodující překážkou. Dobrovolné přijímání anonymity vytváří nerovnost:

kvalita ochrany závisí na technickém a etickém standardu konkrétní organizace, nikoli na povaze ohroženého veřejného zájmu.

Čtvrtou je institucionální důvěra. Ministerstvo spravedlnosti vykonává roli externího kanálu, metodického centra, kontrolního a přestupkového orgánu, ale je součástí exekutivy. Samotné organizační zařazení neprokazuje politické zasahování, vytváří však riziko vnímání konfliktu v případech týkajících se členů vlády, státních firem nebo ekonomicky významných aktérů. U whistleblowingu je vnímaná nezávislost součástí funkčnosti, protože ovlivňuje ochotu podat oznámení.

Pátou je nedostatek praktické podpory. Zákaz odvety nezaplátí právní zastoupení a nenahradí příjem během sporu. Oznamovatel může nést náklady, které jsou pro instituci marginální, ale pro jednotlivce existenční. Zákon neobsahuje specializovanou právní pomoc, přechodnou finanční podporu ani psychosociální službu.

Šestou je slabá ex post evaluace. Bez povinných anonymizovaných dat nelze porovnat veřejný a soukromý sektor, velikost organizací, dobu vyřizování, typ nápravy ani výskyt odvety. Nelze proto rozlišit, zda nízký počet interních oznámení znamená vysokou integritu, nedůvěru zaměstnanců, neznalost systému nebo potlačování podání.

## 7. Best practices v Evropě: přebírat mechanismy, nikoli celé modely

Slovenský Úřad na ochranu oznamovatelů je nezávislou institucí spojující poradenství, dohled, sankce a přímou ochranu. Chráněnému oznamovateli nesmí zaměstnavatel bez souhlasu úřadu provést sporné pracovní opatření. Jiný oznamovatel může do 15 dnů požádat o pozastavení neprokáže-li zaměstnavatel nesouvisející důvod, opatření se pozastaví na 30 dnů pro následný soudní zásah. V roce 2024 úřad evidoval 404 osob žádajících pomoc, 32 podání týkajících se odvety a 15 žádostí o pozastavení, z nichž osmi vyhověl. Uložil také pokutu 90000 eur Ministerstvu vnitra. (<https://www.oznamovatel.sk/en/o-nas/dokumenty/zakon-o-ochrane-oznamovatelov/>; [https://www.oznamovatel.sk/wp-content/uploads/2025/07/WPO\\_annual\\_report\\_year\\_2024.pdf](https://www.oznamovatel.sk/wp-content/uploads/2025/07/WPO_annual_report_year_2024.pdf))

Irsko používá centrální Office of the Protected Disclosures Commissioner, který podání směřuje nejlépe vybavenému orgánu. V roce 2024 přijal 262 oznámení a 247 předal. Zaměstnanec může do 21 dnů po propuštění požádat Circuit Court o předběžnou ochranu a soud má rozhodnout co nejdříve. Přenosný je zejména centrální rozcestník a rychlá soudní procedura. (<https://www.opdc.ie/en/news/f1dc6-protected-disclosures-commissioner-publishes-annual-report-for-2024/>; <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2014/act/14/schedule/1/enacted/en/html>)

Francie chrání oznámení o trestném činu, deliktu, hrozbě nebo újmě veřejnému zájmu a obecně o porušení zákona či podzákonného pravidla. Soud může rychle přiznat zálohu na náklady sporu a při vážném propadu příjmů také prostředky na živobytí. Po předložení základních indicií nese důkazní břemeno protistrana. Défenseur des droits oznamovatele informuje, směřuje a hájí. ([https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/article\\_jo/JORFARTI000045388750](https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/article_jo/JORFARTI000045388750); [https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/article\\_jo/JORFARTI000045388755](https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/article_jo/JORFARTI000045388755); <https://www.defenseurdesdroits.fr/rapport-bisannuel-la-protection-des-lanceurs-dalerte-en-france-un-dispositif-lepreuve-de-son-1150>)

Žádný stát není úplným vzorem. Pro Česko jsou přenosné jednotlivé mechanismy: nezávislé místo prvního kontaktu, bezpečné směřování, předběžná ochrana, obecnější věcná definice a pomoc s náklady.

## 8. Návrhy potenciálních konkrétních změn zákona

1. Zjednodušit § 2. Ochrana by se měla vztahovat na oznámení o porušení českého nebo přímo použitelného evropského předpisu, případně o nikoli bagatelním ohrožení veřejného zájmu. Podmínkou zůstane pracovní kontext a oprávněná víra v pravdivost. Hranici 100000 Kč je vhodné zrušit. Mírnější variantou je široká ochrana před odvetou, ale úplné interní šetření jen u nezjevně bagatelních věcí.

2. Zavést povinné anonymní podání pro orgány veřejné moci, státní a územní společnosti, významné příjemce veřejných prostředků a zaměstnavatele s nejméně 250 zaměstnanci. Systém musí umožnit obousměrnou anonymní komunikaci. Menším zaměstnavatelům lze ponechat dobrovolnost nebo přechodné období.
3. Doplnit rychlé pozastavení odvety. Do 15 dnů od zjištění opatření by mohl oznamovatel požádat nezávislý orgán nebo soud o dočasné pozastavení. Předloží-li indicie souvislosti, musí zaměstnavatel doložit objektivní důvod. Pozastavení může trvat 30 dnů a prodloužit se návrhem na předběžné opatření. Musí pokrývat i služební rozhodnutí a individualizované důsledky systemizace.
4. Rozšířit katalog odvety o reorganizaci, zrušení místa, odebrání agendy, neobnovení jmenování, účelové hodnocení, disciplinární či kontrolní řízení, negativní reference, blacklist a ukončení dodavatelského vztahu. Výčet zůstane demonstrativní a rozhodující bude kauzální souvislost.
5. Vytvořit nezávislé centrum ochrany. Může jít o samostatný úřad odpovědný Sněmovně, specializovanou složku ombudsmana nebo součást širšího protikorupčního úřadu. Musí přijímat a směřovat oznámení, kontrolovat systémy, ukládat sankce, poskytovat právní pomoc a účastnit se významných řízení.
6. Zavést bezplatnou vstupní právní konzultaci, zastoupení ve vybraných případech, psychosociální podporu a možnost zálohy na náklady řízení či základní živobytí při vážném propadu příjmu. Nejde o odměnu za oznámení, ale o rovnost zbraní.
7. Profesionlizovat příslušné osoby. Zákon má stanovit minimální školení, pravidla konfliktu zájmů, přímý přístup ke kontrolnímu orgánu a ochranu před postihem. Povinný subjekt musí zajistit přístup k dokumentům a reálné zdroje.
8. Zavést krátký roční elektronický výkaz: počet podání, počet v působnosti, délku vyřízení, typ zjištění, nápravu a tvrzené odvety. Zveřejní se pouze agregovaná data.
9. Posílit dohled a sankce. Pokuta za úmyslnou odvetu má zohlednit velikost organizace. Vhodná je i osobní odpovědnost vedoucí osoby. Důležitější než samotné maximum jsou tematické kontroly a anonymizovaná rozhodnutí.
10. Zakotvit tříletou ex post revizi s údaji o odmítnutých podáních, délce šetření, následcích předání, odvetách, soudních výsledcích a nákladech. Tím se debata o gold-platingu přesune od dojmů ke srovnání nákladů a přínosů.

## 9. Orientační hodnocení dopadů navržených změn

Rozšíření věcné působnosti zvýší počet předběžně posuzovaných podání, ale filtr bagatelnosti omezí náklady a sníží počet případů ztracených kvůli chybné právní kvalifikaci. Povinná anonymita vyžaduje bezpečný formulář, avšak u veřejného sektoru a velkých subjektů jde převážně o jednorázový procesní náklad. Nezávislý orgán je rozpočtově nejnáročnější, náklady lze snížit spojením s existující institucí.

| Navržené opatření     | Hlavní náklad                                       | Očekávaný přínos                                        | Proporcionalita                                       |
|-----------------------|-----------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|
| Širší věcná působnost | Více předběžně posuzovaných podání                  | Méně ztracených případů kvůli chybné právní kvalifikaci | Vysoká při filtru bagatelnosti                        |
| Povinná anonymita     | Bezpečný formulář a proces komunikace               | Vyšší ochota oznamovat v rizikovém prostředí            | Vysoká při omezení na veřejný sektor a velké subjekty |
| Nezávislý orgán       | Personální a rozpočtové výdaje                      | Důvěra, jednotný dohled, rychlá ochrana                 | Střední až vysoká podle institucionální varianty      |
| Pozastavení odvety    | Dočasné omezení zaměstnavatele a rychlé rozhodování | Prevence nevratné profesní újmy                         | Vysoká při krátké lhůtě a soudním přezkumu            |

| Navržené opatření | Hlavní náklad                   | Očekávaný přínos                  | Proporcionalita |
|-------------------|---------------------------------|-----------------------------------|-----------------|
| Povinný reporting | Krátký roční elektronický výkaz | Reprezentativní ex post hodnocení | Velmi vysoká    |

Předběžné pozastavení omezuje zaměstnavatele, proto musí být krátké a soudně přezkoumatelné. Je však cílenější než obecné zvyšování sankcí, protože chrání konkrétní pracovní vztah před nevratnou újmou. Celkově by šlo o odůvodněný gold-plating: povinnosti jsou odstupňovány podle rizika, reagují na doložené mezery a lze je ex post měřit.

## Závěr

Zákon č. 171/2023 Sb. je důležitým začátkem, nikoli dokončenou reformou. Přinesl kanály, důvěrnost, lhůty a zákaz odvet. Jeho limity vyplývají z kompromisu přijatého pod tlakem opožděné transpozice: složité vstupní podmínky, slabá anonymita, závislost na následné soudní ochraně, nízká sankční praxe a nedostatek reprezentativních dat.

Whistleblowing nenahradí nezávislá média, policii, státní zastupitelství, kontrolu zakázek ani pravidla střetu zájmů. Může však fungovat jako časný varovný systém proti ekonomickému či politickému ovládnutí institucí, protože informace o manipulaci nebo zneužívání prostředků vzniká nejdříve uvnitř organizace. V tomto smyslu jde o obranu zdola. (<https://biztweet.cz/article/5996-obrana-zdola-agrofertizaci-by-se-do-cesty-mohla-postavit-ochrana-oznamovatelu>)

Druhá etapa by měla spojit širší ochranu s rychlým zásahem, anonymním kanálem, nezávislou institucí a praktickou pomocí. Měřítkem nebude počet schránek, ale závažné případy včas prověřené a odvety, jimž se podařilo zabránit.

## Poznámka ke zdrojům

URL jsou uváděny přímo u tvrzení, která podpírají. Základními prameny jsou směrnice (EU) 2019/1937, zákon č. 171/2023 Sb., parlamentní a vládní dokumenty, výroční zprávy Ministerstva spravedlnosti za roky 2023–2025 a oficiální právní či výroční dokumenty Slovenska, Irska a Francie. Číselné údaje o externím systému označují podání, nikoli ověřený počet jedinečných osob.

Pro Kverulant.org vypracoval Tomáš Lemešani

24.7.2026